

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Ekologické zemědělství a motivace spotřebitelů

Alžběta Holubová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Alžběta Holubová

Ekonomika a management

Název práce

Ekologické zemědělství a motivace spotřebitelů

Název anglicky

Organic farming and motivation of consumers

Cíle práce

Ekologické zemědělství a produkce biopotravin se často stávají předmětem diskuse týkající se kvality potravin. Samotný pojem "kvalita" je víceznačný a nabízí několik možných interpretací.

Účelem této práce je prozkoumat kvalitu biopotravin z pohledu spotřebitelů a zjistit, jak spotřebitelé definují, interpretují a konstruují kvalitu biopotravin a jaká očekávání z těchto specifických konstrukcí vznikají. Zvláštní pozornost je přitom věnována otázce motivů spotřebitelů: Jaké jsou důvody pro nákup biopotravin? Jak se tyto důvody vzájemně prolínají? Z čeho tyto motivy vycházejí a jaké jsou širší společenské důsledky spotřeby biopotravin s ohledem na důvody, které vedou spotřebitele k nákupu?

Metodika

Empirická část zahrnuje šetření, které využívá kombinace různých technik sběru dat. Data jsou sbírána prostřednictvím kvantitativního a kvalitativního přístupu. Objektem studia jsou spotřebitelé. Postup empirického šetření bude konkretizován po vytvoření konceptuálního rámce.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Doporučené zdroje informací

Aertsens, Joris, Wim Verbeke, Koen Mondelaers, Guido Van Huylenbroeck. 2009. Personal determinants of organic food consumption: a review. *British food journal* 111(10), 1140-1167.

Beardsworth, Alan, Teresa Keil. 2005. *Sociology on the menu: an invitation to the study of food and society*. London: Routledge.

Beck, Ulrich. (1986) 2004. *Riziková společnost: na cestě k jiné modernitě*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Librová, Hana. 2003. *Vlažní a váhaví: kapitoly o ekologickém luxusu*. Brno: Doplněk.

Reed, Matthew. 2010. *Rebels for the soil. The rise of the global organic food and farming movement*. London, UK: Earthscan.

Zagata, Lukas and Lostak, Michal. 2012. In *Goodness We Trust. The Role of Trust and Institutions Underpinning Trust in the Organic Food Market*. *Sociologia Ruralis*, 52(4), 470-487.

Zagata, Lukas. 2012. Consumers beliefs and behavioural intentions towards organic food. Evidence from the Czech Republic. *Appetite*, 59(1), 81-89.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Lukáš Zagata, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 31. 1. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 25. 2. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Ekologické zemědělství a motivace spotřebitelů" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16.3.2015

Holubová Alžběta

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Ing. Lukášovi Zagatovi, Ph.D. za motivaci, vedení a cenné rady při tvorbě bakalářské práce.

Ekologické zemědělství a motivace spotřebitelů

Organic farming and motivation of consumers

Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na ekologické zemědělství a produkci biopotravin. Zabývá se tím, co znamená pojem kvalita z pohledu spotřebitelů a jak tito spotřebitelé vnímají kvalitu biopotravin. Hlavním úkolem bylo zjistit, jaká je motivace spotřebitelů k nákupu biopotravin v ČR. V praktické části bylo formou rozhovorů osloveno šest konzumentů biopotravin, a tyto rozhovory byly následně metodou kvalitativní analýzy vyhodnoceny. V závěru práce jsou shrnuty poznatky z teoretické i praktické části bakalářské práce.

Klíčová slova:

- spotřebitel
- biopotravina
- motivace
- kvalita
- ekologické zemědělství
- konvenční zemědělství

Summary

The bachelor's work is focused on the organic farming and the production of organic food. It deals with the meaning of the term quality from the consumer's point of view and how these consumers perceive the quality of organic food. The main task of this work was to find out what is the consumers' motivation for buying organic food in the Czech republic. In the practical part of the work, six consumers of organic food were asked questions and subsequently those interviews were evaluated by using the method of qualitative analysis. In the end of this work, the findings from theoretical and practical parts of the bachelor's work were summarized.

Keywords:

- consumer
- organic food
- motivation
- quality
- Organic farming
- Conventional agriculture

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Cíl práce.....	10
3	Metodika	11
4	Literární rešerše	11
4.1	Ekologické zemědělství a produkce biopotravin	11
4.1.1	Bioprodukt - biopotravina.....	12
4.2	Důvody vzniku ekologického zemědělství.....	12
4.3	Zásady a cíle ekologického zemědělství.....	13
4.3.1	Zásady pěstování rostlin	13
4.3.2	Zásady chovu zvířat	14
4.4	Kontrola certifikace a označování	16
4.4.1	Logo biopotravin.....	17
5	Historie a současnost ekologického zemědělství v Evropě	18
5.1	Současný vývoj ekologického zemědělství	19
6	Právní úprava ekologického zemědělství	20
6.1	Právní úprava ekologického zemědělství ve světě a v Evropě.....	20
6.2	Právní úprava ekologického zemědělství v České republice.....	21
7	Motivace	21
7.1	Zdravotní motivace spotřebitelů pro nákup biopotravin.....	22
7.2	Ekologická motivace spotřebitelů pro nákup biopotravin	23

7.3	Sociální motivace spotřebitelů pro nákup biopotravin	23
7.4	Úloha reklamy při nákupu biopotravin.....	23
8	Spotřeba biopotravin.....	24
8.1	Průměrná spotřeba biopotravin v ČR.....	24
8.2	Spotřeba biopotravin v Evropě	25
8.3	Dotace	25
9	Porovnání ekologického a konvenčního zemědělství.....	27
9.1	Konvenční zemědělství.....	27
9.2	Ekologické zemědělství	28
10	Empirická část.....	31
10.1	Vnímání bio a konvenčních potravin.....	31
10.2	Cena biopotravin.....	31
10.2.1	Porovnání ceny biopotravin a konvenčních potravin.....	32
10.3	Přínos pro zemědělství.....	37
10.4	Důvěra v systém kontroly a označení	38
10.5	Dostupnost biopotravin v České republice	38
11	Diskuze	39
12	Závěr	41
13	Seznam použitých zdrojů.....	42
14	Seznam obrázků, grafů a tabulek	44
15	Příloha.....	45

1 Úvod

V současné době je ekologické zemědělství velice diskutované téma nejen v České republice ale také v zahraničí. Pro některé lidi je ekologické zemědělství stále neznámé odvětví. V České republice je spotřeba biopotravin mnohonásobně menší než v ostatních evropských zemích.

Ekologické zemědělství je moderní formou obhospodařování půdy bez používání chemických vstupů s nepříznivými dopady na životní prostředí, zdraví lidí a zdraví hospodářských zvířat. Díky tomuto systému, umožňuje ekologické zemědělství produkovat kvalitní a neškodlivé potraviny. Oproti konvenčnímu pěstování potravin, je v ekologickém zemědělství kladen důraz ne na kvantitu, ale hlavně na kvalitu potravin. V poslední době se díky kvalitě biopotravin zvedla poptávka zájemců o produkty ekologického zemědělství.

Spotřebitelé potravin si začali uvědomovat nedostatky konvenčních produktů. Kladou hlavně důraz na kvalitu, chutnost a zdraví. Biopotraviny se staly synonymem pro zdraví a zdravý životní styl. Jejich obliba stoupá, a proto se prodávají už nejen ve specializovaných prodejnách, ale i v obyčejných supermarketech.

Ekologické zemědělství není pouze o produkci biopotravin, ale plní další důležité věci. Například role při údržbě krajiny, zajištění kulturního rázu krajiny a stabilizace osídlení. Motem ekologického zemědělství by měl být zdravý biologický koloběh: zdravé rostliny – zdravé zvířata – zdravé potraviny – zdravá populace – zdravá krajina.

2 Cíl práce

Existuje několik odlišných pohledů na biopotraviny a ekologické zemědělství. Tyto rozdíly jsou dány zejména věkem, vzděláním a společností, ve které se spotřebitel pohybuje. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, co pro konzumenty biopotravin znamená kvalita a jaká je jejich motivace k nákupu produktů ekologického zemědělství. Dále se práce zaměřuje na přínosy konzumace biopotravin a vliv na zdravotní stav konzumenta. Jakým způsobem je konzument motivován je zjišťováno pomocí řízeného rozhovoru. Jednotlivé otázky a odpovědi jsou vyhodnocovány a vzájemně porovnány.

3 Metodika

Teoretická část práce je vypracovaná na základě odborné literatury a internetových zdrojů, které se týkají problematiky ekologického zemědělství a biopotravin.

Praktická část práce se zabývá analýzou šesti rozhovorů. Sběr dat proběhl kvalitativní formou dotazování menší skupiny účastníků šetření. Během roku 2014 byly prováděny řízené rozhovory pomocí připravených 10 otázek. Dotazovanými byli muži i ženy. Kritériem výběru účastníků šetření byla pravidelná konzumace biopotravin a minimálně dvakrát týdně nákup biopotravin.

Účastníci šetření:

1. Tara, 43 let, vdaná, 2 děti, finanční ředitelka a spolumajitelka firmy
2. Andrea, 27 let, svobodná, bezdětná, manažerka kvality
3. Jana, 76 let, vdaná, 2 děti, důchodce, učitelka
4. Samuel, 24 let, ženatý, bezdětný, obchodní zástupce pro zahraniční obchod
5. Josef, 32 let, svobodný, bezdětný, desinger a konstruktér
6. Tomáš, 65 let, ženatý, 1 dítě, živnostník

4 Literární rešerše

V této části práce je vypracovaná teoretická část. Jsou zde specifikovány pojmy týkající se ekologického zemědělství. V úvodu se věnuji samotnému pojmu ekologické zemědělství a jeho důvody vzniku.

4.1 Ekologické zemědělství a produkce biopotravin

Ekologické zemědělství je moderní formou obhospodařování půdy bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů a umělých látek. Klade důraz na kvalitu, nikoli kvantitu. Využívá etický přístup k chovaným zvířatům, tzv. welfare, chrání životní prostředí, snaží se zachování biodiversity rostlinných a živočišných druhů.

Prioritou je také šetření neobnovitelných zdrojů, ochrana zdraví populace a v neposlední řadě udržení zaměstnanosti v zemědělství a na venkově.

Zdravá půda je základem pro ekologické zemědělství. K jejímu udržení a zlepšování je využíváno organických hnojiv, zelených hnojiv a využití pestrých osevních postupů. Pomocí střídání plodin, a ne jednotvárné kulturní krajiny v okolí ekologického zemědělství, se vytváří biologická rovnováha a rostliny jsou schopny bránit se proti chorobám a škůdcům.

4.1.1 Bioprodukt - biopotravina

Bioprodukt je surovina získána z ekologického zemědělství. Bioprodukt může být jak rostlinného tak živočišného původu, a musí splňovat podmínky uvedené v Nařízení Rady 2092/91 ES a v zákoně č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Je to tedy potravina, která je vypěstovaná bez použití umělých hnojiv a bez škodlivých chemických postřiků. Jsou pěstovány se snahou co nejvíce omezit kontaminaci půdy škodlivými látkami. Hlavní výhodou biopotraviny je nezávadnost - nenechávají v našem organismu nebezpečné látky. (www.uake.cz, 2007)

4.2 Důvody vzniku ekologického zemědělství

Ke změnám v tradičním zemědělství začalo docházet začátkem 20. století. Obyvatelé venkova směřovali do měst za rozvíjejícím se průmyslem. Pokrok v zemědělství způsobily nové objevy oblasti vědy a techniky. Potřeby lidí žijících ve městech vzrůstaly, a proto bylo nutné zvýšit produktivitu zemědělství. K markantnímu snížení kvality půdy došlo zejména kvůli využívání těžkých strojů a minerálních hnojiv.

Do roku 1990 bylo ekologické zemědělství nazýváno alternativní nebo organické. Vznik ekologického zemědělství byl podmíněn zejména negativy zemědělství ovlivněného průmyslem. Tehdejší způsob hospodaření poškozoval přírodu, nebral ohled na zvířata a zdraví populace, snižoval kvalitu půdy a negativně ovlivňoval životní prostředí.

Začínaly se objevovat diskuze ohledně chemických versus biologických základů úrodnosti půd. Bylo to následkem zvýšeného výskytu chorob, škůdců a snížené kvality potravin. Ekologické zemědělství vznikalo téměř souběžně v celé Střední Evropě. Za první ucelený systém ekologického zemědělství vůbec je považována studie Rudolfa Steinera.

4.3 Zásady a cíle ekologického zemědělství

- Šetrné zpracovatelské postupy
- Zákaz používání syntetických látek
- Produkce kvalitních potravin a krmiv
- Využívání místních zdrojů a minimalizace ztrát
- Udržování a zlepšování úrodnosti půdy
- Minimalizování využití neobnovitelných zdrojů, surovin a energií
- Zachování přírodního ekosystému a diverzity
- Vytvoření pracovních příležitostí a udržení osídlení venkova

4.3.1 Zásady pěstování rostlin

- Střídání plodin se subtilním kořenovým systémem s plodinami s mohutným kořenovým systémem
- Střídáním mělce kořenících s hluboce kořenícími plodinami
- Střídání méně odolných plodin s plodinami s větší konkurenční schopností vůči plevelům
- Snaha o co nejdelší vegetační kryt půdy
- Zastoupení luskovin v osevním postupu
- Druhová pestrost plodin
- Zabránění erozi půdy
- Volba vhodných plodin pro dané podmínky
- Regulace plevelů agrotechnickými metodami bez použití herbicidů

- Hubení škůdců pomocí biologickým metod a přípravků rostlinného původu bez syntetických pesticidů
- Používání organických hnojiv bez syntetických dusíkatých přípravků

4.3.2 Zásady chovu zvířat

- Způsob ustájení musí odpovídat fyziologickým a etologickým potřebám zvířat
- Zajištění odpovídající krmné dávky
- Zacházení se zvířaty probíhá v souladu s Welfer
- Podstatná část krmné dávky je tvořena produkty ekologického zemědělství
- Stimulační přípravky a konzervační přípravky syntetického původu nejsou povoleny
- Použití syntetických léčiv a hormonálních látek není povoleno
- Přeprava zvířat musí respektovat veškeré dané předpisy
- Při výběru plemena je důležité respektovat jejich adaptabilitu

Obrázek 1 Chov zvířat v ekologickém zemědělství

Zdroj: (www.biospotrebitel.sk, 2004)

Obrázek 2 Chov zvířat v konvenčním zemědělství

Zdroj: (www.bio-info.cz, 2011)

4.4 Kontrola certifikace a označování

V současné době se ekologickým zemědělstvím zabývá:

- Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a k němu prováděcí předpis
- Nařízení Komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci
- Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství a prováděcí vyhláška č. 16/2006 Sb.

Kontrolou a certifikací ekologických zemědělců a producentů biopotravin se v České republice zabývá několik soukromých kontrolních subjektů, které byly pověřeny ministerstvem zemědělství.

První českou akreditovanou kontrolní a certifikační organizací, která zajišťuje nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství je společnost KEZ o.p.s. Byla založena v roce 1999 Svazem producentů a zpracovatelů biopotravin PRO – BIO, Nadačním fondem pro ekologické zemědělství FOA a Spolkem poradců ekologického zemědělství EPOS jako obecně prospěšná společnost, jejímž posláním je garance ekologického původu na všech stupních "výroby BIO". Výrobky, které jsou předmětem kontroly dle tohoto pověření nesou kódové označení: CZ - BIO - 001 (www.kez.cz,2014).

Certifikační orgán ABCERT provádějící certifikaci ekologického zemědělství a bioprodukce zejména v Německu a od roku 2006 působí v České republice. Akreditace probíhá dle normy EN 45011. Výrobky nesou kódové označení CZ - BIO – 002.

Společnost BOKONT založená v roce 2005 je pověřena kontrolní a certifikační činností v České a slovenské republice. Výrobky nesou kódové označení CZ – BIO – 003.

Nově se certifikací a kontrolou ekologického zemědělství a bioprodukty zabývá společnost BUREAU VERITAS Czech Republic spol s r.o.

Na konci roku 2012 bylo v ČR registrováno 448 výrobců biopotravin. V průběhu roku 2014 působilo 499 výrobních provozoven. Přes 70% vyprodukovaných biopotravin směřovalo na český trh. Největší objem byl vyvážen exportem do Německa a Polska.(Hrabalová, 2014)

4.4.1 Logo biopotravin

Produkty ekologického zemědělství v České republice nesou označení BIO s podnadpisem PRODUKT EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (tzv. Zelená zebra). Kromě toho nese výrobek také logo certifikační organizace, která biopotravinu schválila. Od roku 2010 je označování v České republice sjednoceno s označováním v EU. Důvodem je zjednodušená organizace na evropském trhu s biopotravinami. Logo je možné použít pouze v souladu s ustanovením zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 16/2006 Sb. Jedná se o celostátní ochrannou známku pro biopotraviny.

Grafický znak loga evropského společenství označující produkt ekologického zemědělství (viz obrázek 4) je definován v nařízení Rady 834/2008 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. Toto logo je od července roku 2010 povinné pro všechny předem balené biopotraviny v rámci Evropské unie a je také možné jej dobrovolně použít pro předem nebalené produkty ekologického zemědělství vyrobené v EU. Referenční barvou loga v Pantone je zelená Pantone č. 376 a zelená (50 % kyan + 100 % žlutá). V případě, že není praktické použití barevné verze, je možné použití černobílé verze. Minimální výška loga je 9 mm a šířka 13,5 mm. Poměr výšky a šířky přitom musí být vždy 1:1,15. U velmi malých obalů je výjimečně povoleno zmenšení na výšku 6 mm. (www.bio-info.cz, 2011)

Obrázek 3 Národní logo České republiky pro ekologickou produkci

Zdroj: www.kez.cz/narizeni-komise-es-7102009-a-8892008-a-narizeni-rady-es-8342007

Obrázek 4 Logo EU pro ekologickou produkci platné od 1.července 2010

Zdroj: www.kez.cz/narizeni-komise-es-7102009-a-8892008-a-narizeni-rady-es-8342007

5 Historie a současnost ekologického zemědělství v Evropě

Vznik ekologického zemědělství můžeme datovat od konce 19. století. Důvodem byla snaha navrátit se k původnímu zemědělství. Probíhající industrializace a urbanizace v polovině 19. století měla negativní vliv na životní podmínky obyvatelstva a lidé se začali

vice zaměřovat na přírodu a životní prostředí. Vysoké ceny zemědělských strojů a průmyslových hnojiv omezily produkci zemědělských výrobků. V první polovině 20. století se setkáváme se zmínkami o poškození úrodnosti půdy, které souvisí se změnami v agro-ekosystémech a chemickým a technickým působením. Lidé začali diskutovat o otázkách chemických versus biologických základů úrodnosti půd. (Urban J., 2007)

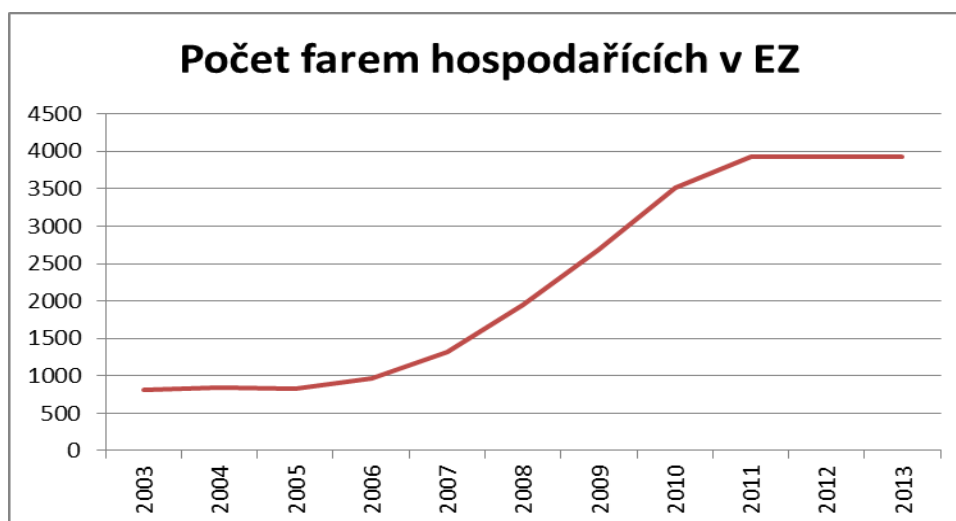
Nejen problémy s úrodností půdy, ale i zvýšený výskyt chorob škůdců a snížená kvalita potravin, přiměly obyvatelstvo ke vzniku systému orientovanému k přírodě jako protiklad urbanizace.

Na počátku dvacátého století začala do tradičních přírodních postupů prostupovat věda. Byl položen základ výživě, zdravotně a tělesné kultuře. Zemědělci se navraceli ke starým metodám zpracování půdy, jako například kompostování, neobracení půdy při jejím zpracování, snížení zásahů s cílem obohatit edafon o uhlík, atd.

5.1 Současný vývoj ekologického zemědělství

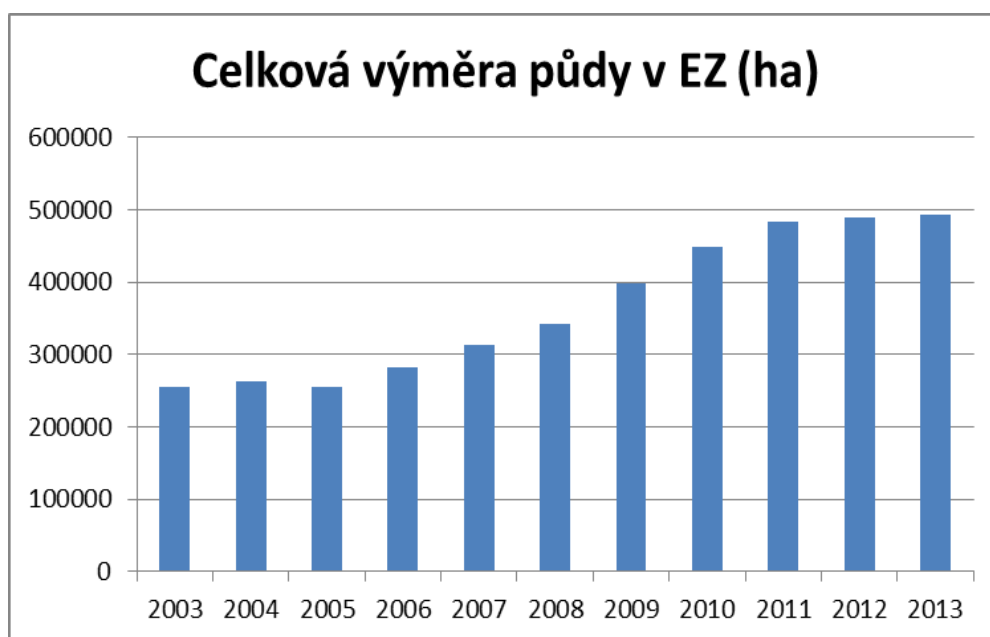
Od roku 2003 vzrostla celková výměra obhospodařené půdy na 494 tis. ha, což je 11,7 % z celkové zemědělské půdy v ČR. Oproti tomu počet ekologických zemědělců stále stagnuje. Ke konci roku 2013 je stav ekologických farem na čísle 3 926, tj. 15% registrovaných ekologických podnikatelů. (Hrabalová, 2013)

Graf 1 Počet ekologických farem

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů - Ministerstvo zemědělství 2013

Graf 2 Celková výměra půdy v EZ

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Ministerstva zemědělství 2013

6 Právní úprava ekologického zemědělství

Postupně se rozvíjející ekologické zemědělství, jako ekvivalent ke konvenčnímu zemědělství, bylo nutné promítnout také do právních norem. Počátek normy, která by regulovala danou oblast s všeobecnou závazností byla tzv. svazová pravidla. Jednalo se o normy sdružující jednotlivé zemědělce a byly výsledkem úsilí soukromých osob, které měly potřebu stanovit jasná a konkrétní pravidla.

V 70. letech, kdy se tyto normy poprvé objevují, došlo k rychlejšímu rozvoji ekologického zemědělství a také nárůstu zájmu spotřebitelů o biopotraviny.

6.1 Právní úprava ekologického zemědělství ve světě a v Evropě

Basic standards vydaný v roce 1982 mezinárodní federací IFOAM vyjmenovávají minimální nadnárodní požadavky pro následnou národní právní úpravu v oblasti ekologického zemědělství. Jedná se však o právní úpravu pouze pro země mimo Evropskou Unii. Stanovují obecné zásady pro hospodaření, výrobu a obchodování

s biopotravinami. Dále pro kontrolu a certifikaci, veřejné stravování, ale také výrobu nepotravinářských výrobků (např. kosmetika). S produkty jednotlivých zemí může být obchodováno mimo země EU pouze v případě, jsou-li jejich národní zákony a směrnice ve shodě s požadavky Basic standards a mají akreditaci dle požadavků IFOAM.

První evropskou normou s právní silou zákona byla rakouská norma z roku 1985. Obdobné normy vznikají následně i v dalších evropských zemích. Evropským základem pro ekologické zemědělství je Nařízení Rady (EHS) 2092/91. Tato norma stanovuje minimální požadavky pro označování bioproduktů a biopotravin a jejich uvádění do oběhu. Zásadní v této normě je povolení souběhu konvenčního a ekologického zemědělství. (Vaclavík, 2010)

6.2 Právní úprava ekologického zemědělství v České republice

Od roku 1999 byl připravován zákon upravující ekologické zemědělství, který by byl v souladu s Nařízením Rady (EHS) 2092/91 a díky kterému by bylo dosaženo souladu standardů ekologického zemědělství ČR s předpisy EU. Česká republika byla 14. března zařazena do seznamu třetích zemí pro nezpracované i zpracované zemědělské výrobky z rostlinných surovin. V následujícím roce také pro hospodářská zvířata, nezpracované i zpracované živočišné produkty z EZ.

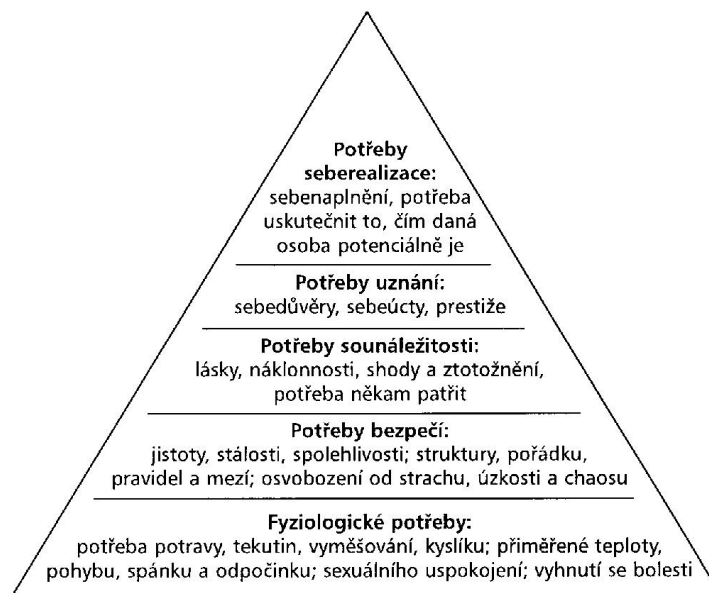
V roce 2001, přesněji 1. ledna, vstoupil v platnost zákon č. 242/2000 Sb. O ekologickém zemědělství a následně jeho prováděcí právní předpis, vyhláška č. 53/2001 Sb. Ochrana spotřebitele v České republice zabezpečená inspekční činností dozorových orgánů Státní zemědělské a potravinářské inspekce a Státní veterinární správy. (Petr Homolka, 2005)

7 Motivace

Ačkoli výzkumy nepřinášejí jasné důkazy o tom, že by biopotraviny byly zdravější, jejich obliba dále roste. Průzkumy v EU zjistily, že spotřebitelé si uvědomují další plusy, jež sebou ekologické zemědělství přináší. Kvalita výrobků totiž není určena vlastnostmi jednotlivého produktu, ale celým způsobem výroby a zpracování. Nákupem biopotravin

zákazník cíleně podporuje zdravé životní prostředí a různorodost krajiny. Tento typ zemědělství chrání povrchové a podzemní vody (zákaz použití umělých hnojiv) a šetří množství energie vynaložené například na výrobu syntetických hnojiv.

Obrázek 5 Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: (www.filosofie-uspechu.cz)

7.1 Zdravotní motivace spotřebitelů pro nákup biopotravin

Nová mezinárodní studie University v britském Newcastle tvrdí, že biopotraviny obsahují o desítky procent antioxidantů a polyfenolů více než konvenční potraviny. Zároveň mají nižší obsah pesticidů, těžkých kovů a dusíku. Výsledky podobných studií se ale výrazně liší. Vědci z časopisu *British Journal of Nutrition* například uvádí, že způsob produkce potravin výrazně ovlivňuje jejich kvalitu. Další britská studie naopak tvrdí, že konzumace biopotravin nepřináší tělu žádné zvláštní výhody. Co se týče vápníku, vitamínu C a železa bylo nalezeno stejné množství těchto složek v biopotravinách stejně jako v konvenčních potravinách. Většina spotřebitelů kupuje biopotraviny za účelem podpory ekologického zemědělství, které je šetrné k přírodě. Velkou část spotřebitelů biopotravin tvoří dle průzkumů maminky s dětmi či těhotné ženy.

7.2 Ekologická motivace spotřebitelů pro nákup biopotravin

Biopotraviny neznamení pro většinu spotřebitelů pouze zdravější způsob stravování. Ekologické zemědělství se totiž od konvenčního odlišuje celkovým přístupem k přírodě a jejím součástem (voda, půda, organismy, atd.), které se snaží nezatěžovat a nepoškozovat svou činností. Dalším z důvodů je lepší péče o chovaná zvířata, například zákaz klecových chovů drůbeže a volný přístup na pastvu pro chovaný dobytek.

Příroda je pro dnešního člověka příležitostí, jak se uvolnit a zrelaxovat. Tyto procházky přírodou bychom mohli chápat jako zájem o přírodu a případně jako rodící se ekologický příznivce životního stylu. K navracení do vzdálených a málo dostupných míst mimořádně zvětšuje ekologickou stopu. (Librová, 2003)

7.3 Sociální motivace spotřebitelů pro nákup biopotravin

Dle průzkumů agentury Greenmarketing z roku 2007 byl typickým spotřebitelem biopotravin vysokoškolsky vzdělaný člověk středního věku s nadprůměrným příjmem. To odpovídá myšlence Ulricha Becka, kdy jsou rizika přesouvána k nižší sociální vrstvě, dále od bohatých lidí. Rizikem se zde myslí negativa konvenčního zemědělství a zpracování půdy. (Beck, 1986)

Spotřeba biopotravin je také vyšší v zemích, jako je Rakousko a Německo, tedy v zemích s vyššími průměrnými platy a vyšší životní úrovní obyvatel. Pro toho, kdo vnímá na prvním místě zejména cenu biopotravin, mají takové potraviny nádech luxusu. Řada lidí stále vnímá produkci a prodej biopotravin pouze jako marketingový tah a módní výstřelek.

Málokdo totiž při výběru jogurtu přemýšlí nad tím, zda jeho nákupem podpoří větší rozmanitost druhů v krajině, vysvětluje pan Valeška z Pro-Bio ligy (Hamplová, 2008).

7.4 Úloha reklamy při nákupu biopotravin

Řada spotřebitelů je při nákupu biopotravin ovlivněna reklamou. Dle české marketingové společnosti nákup na základě reklamy přiznává zhruba 36 % českých obyvatel. Více než polovina obyvatel reklamě nevěří. Více se nechají ovlivnit ženy a mladí lidé do 29 let, stejně jako lidé s vyššími příjmy (Kopecká, 2014).

8 Spotřeba biopotravin

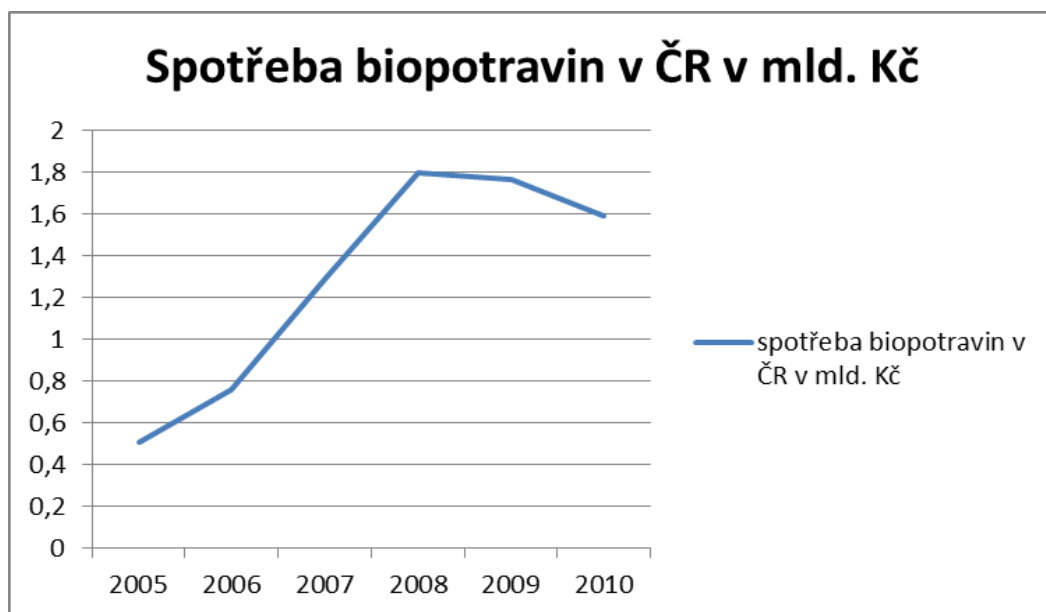
I přes svůj trvalý růst je spotřeba biopotravin v ČR nízká. Trh s biopotravinami omezuje zejména nízká informovanost spotřebitelů. Nejsou adekvátně seznamováni s přínosy EZ, produkcí biopotravin a jejich kvalitou. A proto nejsou ochotni za potraviny zaplatit vyšší cenu. (Iva Živelová, 2006).

8.1 Průměrná spotřeba biopotravin v ČR

V roce 2012 utratili čeští spotřebitelé za biopotraviny okolo 1,78 miliard korun. Nejvíce biopotravin nakupují spotřebitelé v maloobchodních řetězcích (zhruba 64%), přičemž nejvíce jsou nakupovány hotové pokrmy typu dětských výživ, mléko a mléčné výrobky a samozřejmě ovoce a zelenina.

Celkový obrat s biopotravinami včetně vývozu dosáhl v roce 2012 přibližně 2,4 mld. Kč což je nárůst o 6,7% oproti roku 2011. Průměrná roční spotřeba na obyvatele zůstává pod hranicí 200 Kč. Z celkové spotřeby biopotravin činil obrat v maloobchodě 1651 mil. Kč. Ve veřejném stravování se obrat meziročně zdvojnásobil na 20 mil. Kč. a obrat přímého prodeje dosáhl téměř 105 mil. Kč. (Hrabalová, 2014)

Graf 3 Spotřeba biopotravin v ČR

Zdroj: Green marketing pro roky 2005-2008, Statistické šetření ÚZEI pro roky 2009-2010

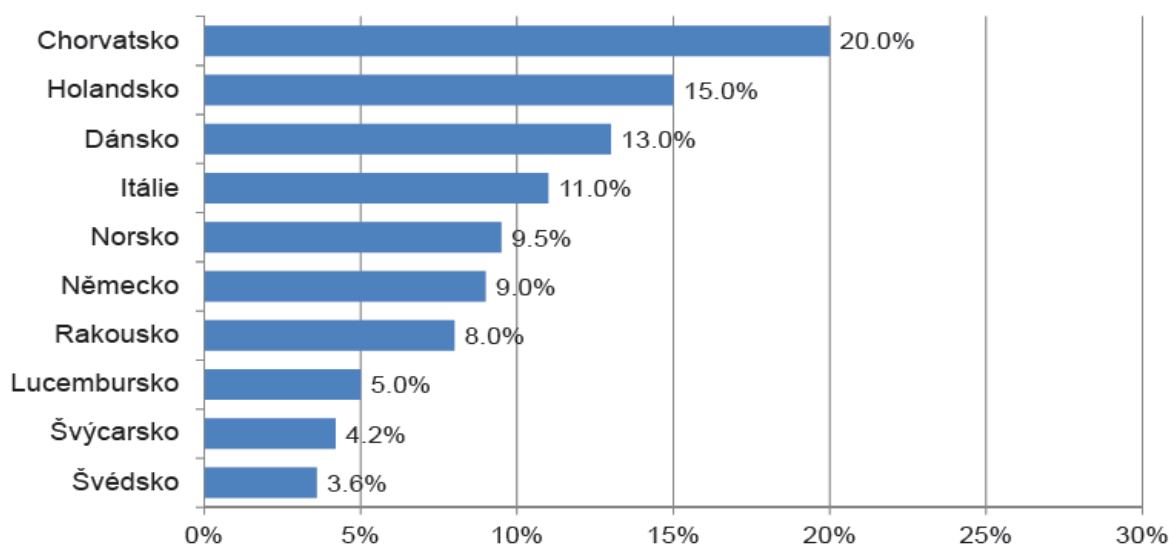

8.2 Spotřeba biopotravin v Evropě

Celkový světový prodej biopotravin v roce 2012 dosáh na 51 mld EUR. Mezi nejrychleji rostoucí trhy s biopotravinami v roce 2012 patřilo Finsko, Norsko a Nizozemsko. V Dánsku, Irsku a Švédsku trh s biopotravinami stagnoval, v Řecku a Velké Británii dokonce mírně klesl. Největší trh biopotravin v Evropě má Německo, které představuje téměř třetinu celkové evropského obratu za biopotravinu. Celkově evropský trh biopotravin vzrostl o dalších 6% na 22,8 mld. Eur.

Evropský trh biopotravin je považován za trh s největší konkurencí na světě. Vysoký stupeň fragmentace a existence silných národních společností vytváří obtížné prostředí pro vstup nových firem, zejména z mimoevropských zemí. (Hrabalová, 2013)

Graf 4 Země s největším růstem trhu s biopotravinami v Evropě

Zdroj: (FiBL, 2014)

8.3 Dotace

Finanční pomoc pro ekologické zemědělce představuje velmi důležitou položku v celkových příjmech ekologických podniků. V České republice jsou dotace poskytovány ekologickým zemědělcům po celou dobu jejich činnosti, nejsou omezeny na období konverze. V roce 1992 byly dotace hlavním důvodem nárůstu zemědělských ploch

ekologického zemědělství. V roce 1993 bylo udělování dotací pozastaveno a k obnově došlo až v roce 1998. Do roku 2003 byla státní podpora realizována formou přímých dotací a byla vyplácena na základě nařízení vlády. Vždy šlo o společné programy Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí. Dotační programy byly připravovány zejména v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Většina finančních prostředků určených pro dotace je shromážděna ve Státním zemědělském intervenčním fondu, SZIF. Tento fond zároveň kontroluje plnění podmínek pro poskytnutí dotací.

Kromě těchto dotací se ekozemědělci mohou přihlásit i k čerpání jiných dotací, které ovšem dostávají za stejných podmínek jako zemědělci konvenční.

Dotace na ekologické zemědělství je vyplácena jednou ročně. Předpokladem je splnění podmínek pro hospodaření v rámci ekologického zemědělství, které je každoročně auditováno příslušnou oprávněnou institucí.

Tabulka 1 Dotace na ekologické zemědělství v ČR v roce 2013 pro postupy šetrné k životnímu prostředí

Postupy šetrné k životnímu prostředí	Výše sazby EUR/ha
Orná půda	178
Zelenina a speciální bylinky	586
Travní porosty	80
Trvalé kultury	849
Ovocné sady	777
Ovoce	435
Réva vinná	871
Krajinotvorné sady	170

Zdroj: (www.szif.cz, 2014)

9 Porovnání ekologického a konvenčního zemědělství

9.1 Konvenční zemědělství

Konvenční zemědělství, které se vyznačuje zejména využitím umělých hnojiv a chemických prostředků na ochranu rostlin, přineslo na jedné straně obrovské zvýšení výnosů, ale také znečištění životního prostředí, ohrožení půdy erozí, její vyčerpání a devastaci krajiny.

Hlavním znakem intenzivního zemědělství je pěstování omezeného počtu druhů plodin za účelem snížení nákladů a tím i cen zemědělských komodit na trhu. Problémem se stávají zejména škůdci, které plocha osetá jedním druhem plodiny přitahuje a při jejich likvidaci je využíváno velké množství biocidů. Pěstování stejných druhů rostlin navíc jednostranně vyčerpává půdu a tím se zvyšuje spotřeba průmyslových hnojiv.

Co se týče GMO (geneticky modifikovaný organismus do jehož genomu je přidána nová genetická informace, například odolnost vůči škůdcům), je v konvenčním zemědělství v České republice pěstována pro potravinářské účely pouze geneticky modifikovaná kukuřice. Ze třetích zemí je povolen dovoz GMO sóji, řepy, bavlny a dalších plodin.

Obrázek 6 Pěstování plodin v konvenčním zemědělství

Zdroj: (Jiránek, 2013)

9.2 Ekologické zemědělství

Oproti intenzivnímu zemědělství dbá ekologické zemědělství zejména na životní prostředí a jeho jednotlivé složky. Vyznačuje se zejména zákazem používání látek a postupů, které jej zatěžují a znečišťují.

Co se týče chovu zvířat, dbá zejména na jejich pohodu a přirozené životní podmínky (volný výběh, podestýlka, chování v přirozených skupinách, ...). Zvířata jsou krmena bio krmivem z vlastní produkce, případně z certifikované bioprodukce. Přenos embryí a používání hormonů je v ekologické produkci zvířat zakázán stejně jako klecové chovy, vázání zvěře a elektrické pohaněče.

Základem hospodaření je zdravá půda, která správně vyživuje pěstované plodiny a tím pozitivně působí i na naše zdraví.

V ekologickém zemědělství se využitím pestrých osevních postupů, organického hnojení a šetrného zacházení s půdou snažíme dosáhnout přirozené úrodnosti půdy. Díky zákazu použití umělých hnojiv je dosaženo větší rozmanitosti půdních mikroorganismů, které jsou nezbytné pro tvorbu humusu.

K hlavním znakům ekologického zemědělství tedy patří zákaz používání průmyslových hnojiv, syntetických pesticidů a herbicidů.

Po celém světě je zakázáno použití GMO při ekologické produkci. Zjištěná „kontaminace“ GMO plodinami je v ekologickém zemědělství přísně sankcionována. Je však povolena hranice maximálně 0,9%, která je považována za náhodnou.

Obrázek 7 Pěstování plodin v ekologickém zemědělství

Zdroj: (www.bioplanet.cz, 2014)

Dále bych ráda uvedla hlavní odlišné znaky konvenčního a ekologického zemědělství.

Tabulka 2 Rozdíly v ekologickém a konvenčním zemědělství

Ekologické zemědělství	Konvenční zemědělství
Důraz na biologickou účinnost, orientace a stanoviště	Důraz na technicko-pracovní účinnost, ekonomická orientace
Mnohostrannost, střídání plodin podle stanoviště	Specializace výstavby jednoho či více provozních odvětví
Pokud možno vlastní zásobování provozu hnojiv a krmiv	Neomezené dovážení hnojiv a krmiv
Neznečišťuje životní prostředí	Značné znečištění životního prostředí
Koloběh života	Náhrada živin

Ekologické zemědělství	Konvenční zemědělství
Převážně statková hnojiva	Výlučné nebo značné nakupování hnojiv
Udržování stavu krajiny a půdy z hlediska rostlin a zvířat	Četné eroze, spotřebování půdy, zrušení rostlinného a zoologického stavu krajiny
Regulace plevelů pomocí správných osevních postupů a agrotechniky	Boj proti plevelům pomocí herbicidů
Regulace škůdců na základě maximální homeostáze	Boj proti škůdcům a nemocím pomocí biocidů
Krmení a chov zvířat pro výkon a zdraví	Krmení a chov zvířat orientovány většinou na výkon a produkci

Zdroj: (Rosemow, 1993)

10 Empirická část

10.1 Vnímání bio a konvenčních potravin

Většina běžných spotřebitelů vnímá biopotraviny jako zdravější a kvalitnější takzv. bez chemie. Spousta z nich nedokáže však přesně říci, jaký je hlavní rozdíl mezi biopotravinou a konvenční potravinou. Tito spotřebitelé se opírají spíše o svůj vlastní intuitivní názor či informace v médiích. Základní znalosti faktů o ekologickém zemědělství jim chybí.

Pravidelní konzumenti biopotravin vidí hlavní rozdíl *„je to hlavně v chuti a vzhledu“* (Jana), *„považuji biopotravinu za výživově kvalitnější a chutnější“* (Tomáš), *„jsou to potraviny bez chemie“* (Tara). Méně se objevují názory *„šetrnost ekologického zemědělství k přírodě“* (Josef), *„ v první řadě je rozdíl v ceně“* (Andrea). Z rozhovorů je patrné, že pravidelní konzumenti vyzdvihují především chuť, jenž mohou tito konzumenti posoudit. Z šesti dotazovaných respondentů nám čtyři vyzdvihli právě tuto vlastnost biopotravin. Tito lidé jsou přesvědčeni, že chemický postřik dodává konvenčním potravinám nežádoucí pachut'.

„Je pro mě důležitá hlavně chuť. Dříve jsem měla pocit, že z konvenčních potravin cítím chemii a to mi hodně vadilo. Nechtěla jsem do těla dostávat škodlivé chemické látky na víc.“ (Tara)

10.2 Cena biopotravin

V současné době je cena biopotravin velmi diskutované téma. Mnoho odpůrců poukazuje především na jejich zbytečně vysokou cenu, i když není vědecky dokázáno, že jsou biopotraviny zdravější a kvalitnější. Pouze dva naši účastníci šetření nevnímají vyšší cenu jako problém k následnému nákupu biopotravin. *„Pro mě je pochopitelné, že biopotraviny mají vyšší náklady, takže cenu neřeším“* (Tara), *„nemám problém si dražší biopotravinu koupit, alespoň mě to donutí se zajímat o jeho původ“* (Josef).

Naopak zbylí účastníci šetření vnímají vysokou cenu negativně. *„je to pro mě velké omezení, jelikož si nemůžu dovolit koupit všechno“* (Andrea), *„když mám zrovna dostatek peněz, dám přednost biopotravinám“* (Jana), *„když je biopotravina příliš drahá, nahradím*

ji konvenční potravinou“ (Tomáš). Je tedy patrné, že cena skutečně ovlivňuje rozhodování při nákupu biopotravin. Mnozí lidé nahradili bioprodukty pouze určitou skupinu potravin v jejich jídelníčku „ovoce a zeleninu nekupuji v bio kvalitě, jelikož je dvakrát vyšší“ (Samuel). Jen opravdu malá skupina spotřebitelů nahradila veškeré konvenční potraviny potravinami v bio kvalitě. „už 8 let jíme pouze biopotraviny a cítíme se skvěle“ (Tara).

10.2.1 Porovnání ceny biopotravin a konvenčních potravin

Pro porovnání uvádím tabulku rozdílů cen základních potravin mezi potravinami konvenčními a biopotravinami. Biopotraviny byly nakoupeny ve specializované prodejně BIO. Konvenční potraviny byly nakoupeny v supermarketu.

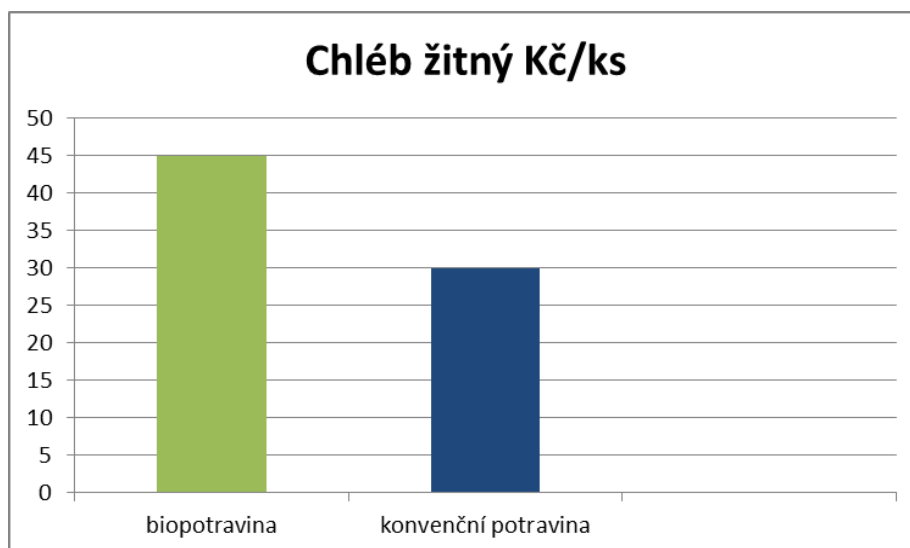
Tabulka 3 Porovnání cen mezi konvenční potravinou a biopotravinou

	Biopotraviny specializovaná prodejna	Konvenční potraviny běžný řetězec
Chléb žitný	45,00 Kč	29,90 Kč
Rajčata 1kg	99,00 Kč	49,90 Kč
Paprika 1 kg	132,00 Kč	49,90 Kč
Pomeranč 1kg	56,00 Kč	29,90 Kč
Čerstvé mléko	32,00 Kč	18,90 Kč
Mouka pšeničná	26,00 Kč	19,90 Kč
Dětská výživa	32,00 Kč	11,90 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

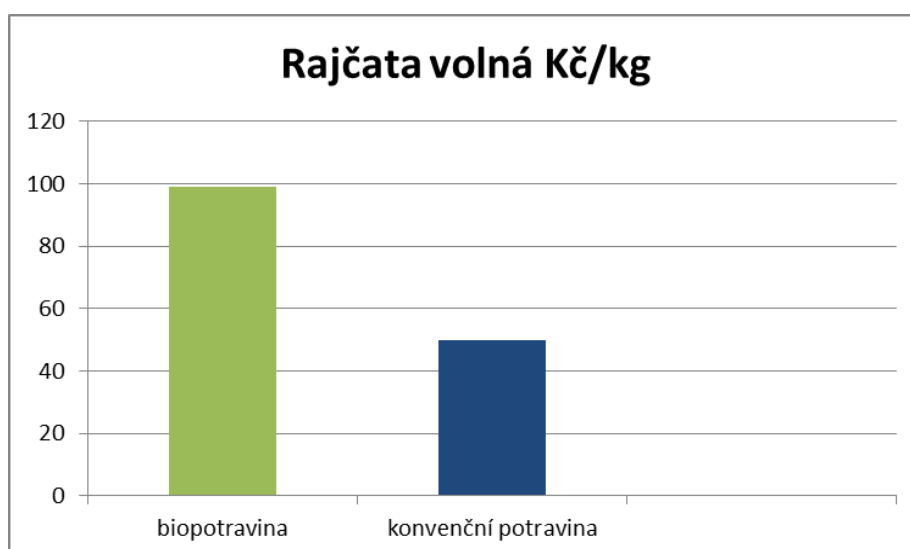
Graf 5 Ceny žitného chleba

Zdroj: vlastní zpracování

V grafu je porovnána cena chleba žitného zakoupeného u největšího distributora biopotravin v České republice. Tento chléb zde stál 45 Kč s konvenčním produktem zakoupeným v běžném řetězci za cenu 29,90 Kč. Biopotravina je tedy o 50,5 % dražší než potravina konvenční.

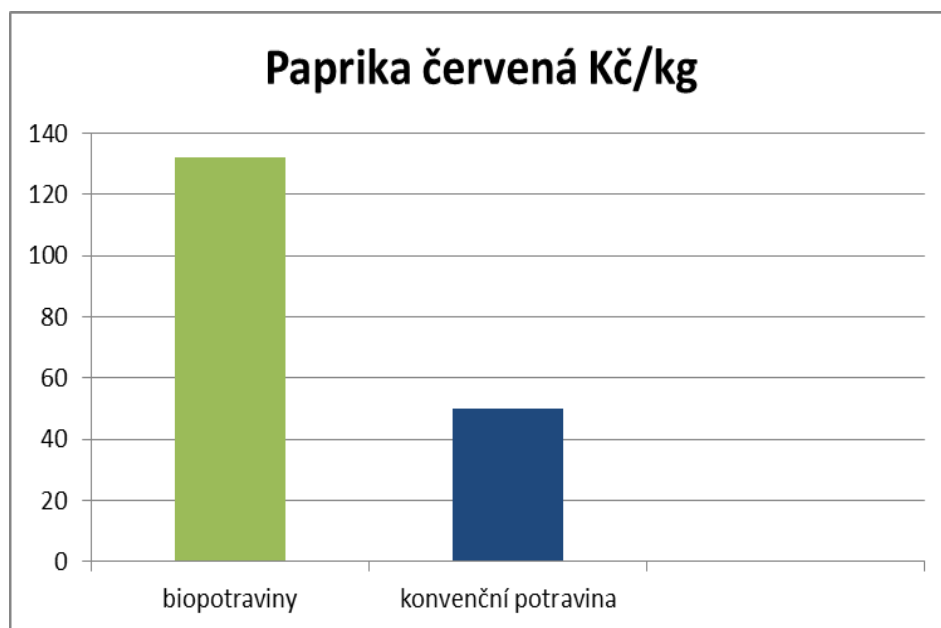
Graf 6 Ceny rajčat volných

Zdroj: vlastní zpracování

V tomto grafu je znázorněna cena rajčat jednoho kilogramu. Cena bio rajčat je 99 Kč/kg oproti tomu konvenční rajče bylo nakoupeno za 49,90 Kč/kg. Cena je bio rajčat je o 98,4 % vyšší. Zelenina byla nakoupena v zimním období, proto může být cena vyšší jelikož se nejedná o sezónní zeleninu.

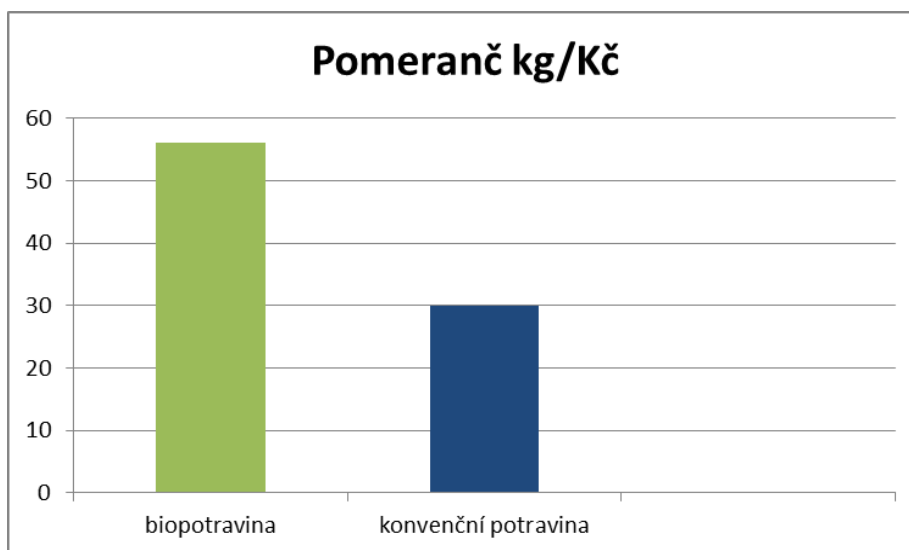
Graf 7 Ceny červené papriky

Zdroj: vlastní zpracování

U papriky červené je patrný nejmarkantnější rozdíl v ceně. Důvodem může být i to, že průzkum probíhal v zimním období, což zvyšuje cenu sezónní zeleniny. Na vyšší cenu má také vliv původ červené papriky. Nejedná se o český produkt. Bio papriky zakoupené ve specializovaném obchodě a papriky, které jsou produktem konvenčního zemědělství. Bio paprika je dražší o 165 % než paprika zakoupená v supermarketu.

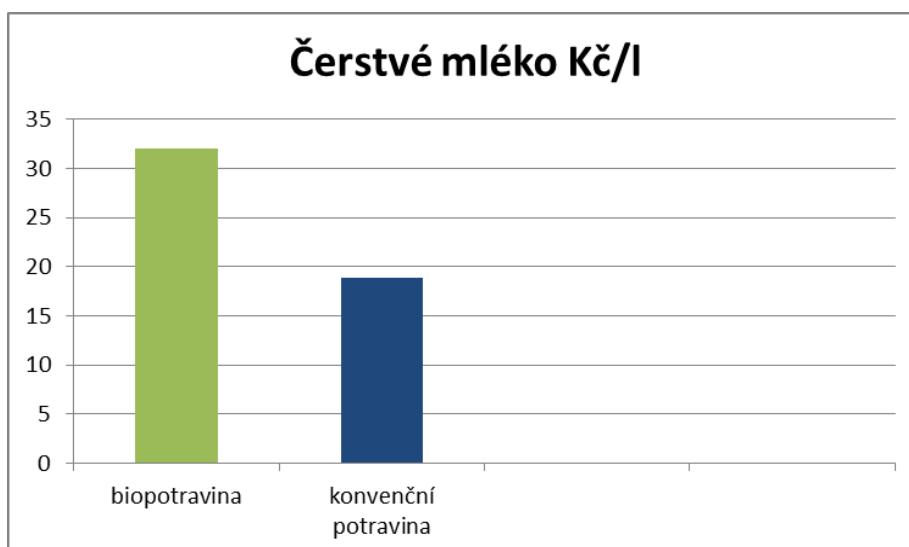
Graf 8 Ceny pomerančů

Zdroj: vlastní zpracování

V tomto ročním období jsou pomeranče špatně dostupné. Nejedná se o pomeranče v supermarketech, ty si můžete zakoupit v jakékoliv roční období za 29,90 Kč/kg. Pouze u pomerančů v bio kvalitě se cena dovozu promítla a to tedy na 56 Kč/kg. Rozdíl je tedy 87,30%.

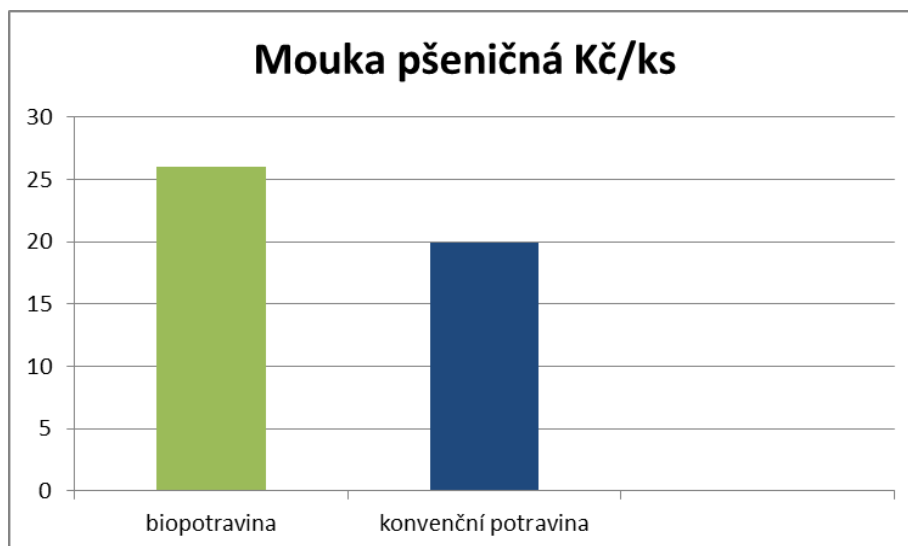
Graf 9 Ceny čerstvého mléka

Zdroj: vlastní zpracování

Cena čerstvého mléka, které jsem zakoupila v běžném řetězci, je 18,90 Kč. Cena bio méka zakoupená ve specializované prodejně byla 32 Kč. Rozdíl ceny je tedy o 69,3 % větší. Obě dvě láhve měly obsah 1,5 litrů

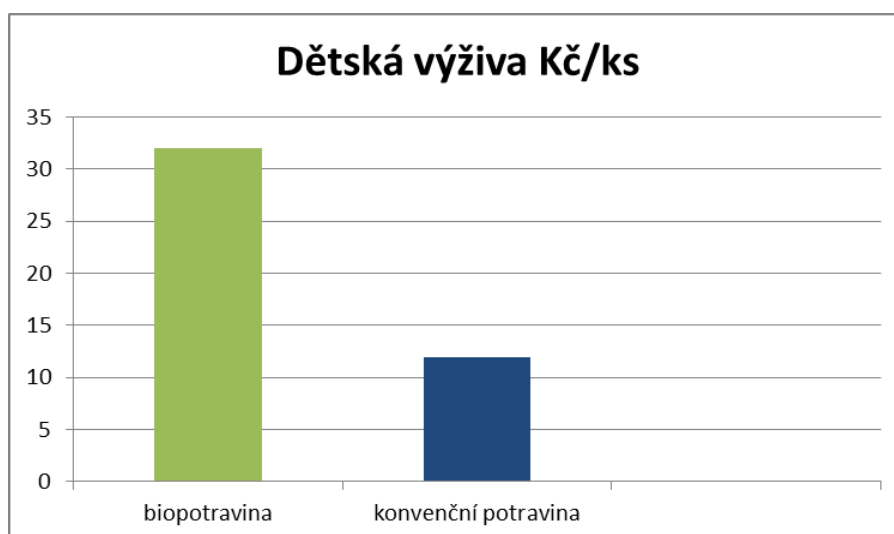
Graf 10 Ceny pšeničné mouky

Zdroj: vlastní zpracování

U pšeničné mouky, která měla 1 kg, je rozdíl nejmenší. Cena konvenční mouky je 19,90 Kč. Cena bio mouky je 26 Kč. Jde tedy pouze o 30,65 %.

Graf 11 Ceny dětské výživy

Zdroj: vlastní zpracování

Dětský výživa zakoupena v supermarketu stála 11,90 Kč, oproti tomu bio dětská výživa stála 32 Kč. Obě dvě výživy byly 190 g a byly zeleninové. Bio výživa je tedy o 168,9 % dražší.

10.3 Přínos pro zemědělství

Ačkoliv existuje v dnešní době velké množství dotačních programů pro chovatele a pěstitele ekologických produktů, většina dotazovaných má spíše pocit, že ekologičtí zemědělci nejsou dostatečně podporováni a tím je velmi těžké na dotace z Evropské Unie dosáhnout. *„Co se týče dlouhodobé udržitelnosti zemědělství, tak ekologické je rozhodně lepší. Český stát moc ekologickým zemědělcům nepomáhá. Dotace sice přispívají, ale je vážně těžké na ně dosáhnout“ (Samuel).*

Většina dotazovaných si myslí, že zvýšená podpora ekologických zemědělců, by znamenala větší dostupnost biopotravin pro běžné konzumenty. Pravděpodobně by došlo k snížení jejich ceny. *„Mělo by dojít k větší podpoře ekologických zemědělců, aby nebyly ceny biopotravin tak vysoké. Stát by měl více dotovat ekologické zemědělství“ (Jana), „Jelikož jsem živnostníkem, myslím, že by mělo dojít zvýšení dotací ekologickým zemědělcům. Vyššími dotacemi, by se možná snížila cena biopotravin a ty by se staly dostupnějšími pro širší spektrum konzumentů“ (Tomáš).*

Obecně je ekologické zemědělství vnímáno jako zemědělství šetrnější k životnímu prostředí a je to způsob navrácení se k tradičnímu způsobu života. *„Jako laikovi se mi líbí, že se používá méně chemie. Méně se zatěžuje Země a lidé mají úplně jiný vztah k půdě. Mění to emocionální stránku lidí“ (Tara).*

Ekologické zemědělství si jako další klade za cíl zvýšení počtu obyvatel na vesnicích. Tito lidé, by se mohli vracet k původnímu způsobu chovu zvířat a obhospodařování zemědělské půdy. Je pravdou, že samotná produkce biopotravin naší planetu nezachrání, ale může přispět k jejímu zlepšení

„Má to takovou nadstavbu, není to o potravinách je to o lidech. Proč vlastně chceme jíst biopotraviny? Více přemýšlíme o tom, co jíme, co to dělá se Zemí, jak jí můžeme pomoci. Potravin nejsou samospasitelné. Je to jen o nás“ (Tara)

Ne všichni dotazovaní se s touto myšlenkou ztotožňují. Hlavně pro mladé spotřebitele, znamenají biopotraviny pouze módní trend a chytrý marketingový tah. Nevidí provázanost mezi podporou biopotravin a záchranou planety Země. „*Je to rozhodně módní výstřelek, je to marketingový tah velkých výrobců. Zachránit planetu můžou i konvenční potraviny.*“ (Josef), „*Je to globálně módní výstřelek. Hlavně je to otázka byznysu. Je to na každém člověku, někdo to dělá pro sebe, někdo proto, aby byl IN.*“ (Andrea)

10.4 Důvěra v systém kontroly a označení

V České republice se dozorem a kontrolou biopotravin zabývají čtyři kontrolní organizace. Pro ekologického zemědělce, kteří začínají s pěstováním bio plodin, není zahájení činnosti jednoduché. Zemědělská půda musí projít před produkcí bio plodin několikaletým obdobím, kdy je striktně zakázáno aplikovat chemické látky. Zemědělec se sice chová k plodinám dle požadavků bio, ale po přechodnou dobu nesmí takové plodiny prodávat pod značkou bio. V tomto období může dojít ke ztrátám, kdy mohou plodiny napadnout např. škůdci a plísň.

Pro část dotazovaných je i přesto systém kontroly nedostatečný. „*Systém kontroly není dostatečný. Mám s tím velice špatné zkušenosti*“ (Andrea). Běžný konzument systému kontrolním orgánům v České republice důvěřuje „*ano stoprocentně důvěřuji. Náš stát se kontrolám hodně věnuje, což vím díky své práci*“ (Samuel), „*měl bych tomu věřit, doufám, že jsou kontroly důsledné. Věřím, nejvíce v domácí produkty*“ (Josef), „*měla bych věřit a chci tomu věřit. Podle mého názoru, by měly být biopotraviny hodně kontrolované, aby se nepodvádělo*“ (Jana). K samotnému označování biopotravin se žádný z dotazovaných nevyjádřil, je tedy patrné, že biopotravinu v regálech na první pohled dle značení poznají. Znalost poměrně nového loga Evropské unie pro biopotraviny vzrostla od roku 2010 z 9 % na 24 % osob.

10.5 Dostupnost biopotravin v České republice

Počet dodavatelů biopotravin se v České Republice každým rokem zvyšuje. Obecně lidé nakupují tyto potraviny spíše v menších specializovaných prodejnách. Vyhovuje jim zejména informovanost personálu, širší sortiment nabízených biopotravin a doplňkové služby, jako například bio recepty, časopisy, ochutnávky, nebo semináře. V supermarketech tvoří biopotraviny minoritní část prodeje a jsou velmi často přehlíženy.

V supermarketech nakupuje biopotraviny pouze malá část dotazovaných a to zejména proto, že nemá v blízkosti žádný specializovaný obchod. „Nakupuji v supermarketech, kde jsou vyhrazená místa pro biopotraviny. „*Přiznám se, že nejezdím do malých specializovaných obchodů, jelikož je nemám v blízkosti domova*“ (Josef.

Téměř všichni dotazovaní si obstarávají biopotraviny v menších prodejnách, či přímo od producentů. Roste také obliba farmářských trhů. „*Já nakupuji ve specializovaných prodejnách Country life, Grunt, atd. Nenakupuji v řetězcích*“ (Andrea). *Nechodím do řetězců, ale do prodejen zdravé výživy. Chci podpořit menší podnikatele*“ (Samuel). „*V poslední době je bioprodejen čím dál víc a to je perfektní. Dříve jsem nakupovala ve specializovaných prodejnách a objížděla jsem drobné zemědělce. Nyní jsem přešla na raw stravu (syrová strava upravovaná při teplotě max. 42°C), takže je to jiné*“ (Tara).

Z odpovědí účastníků šetření vyplývá, že bio potraviny považuje většina obyvatel České republiky, z hlediska dostání, za dostupné.

11 Diskuze

Cílem práce bylo prozkoumat kvalitu biopotravin z pohledu spotřebitelů a zjistit, jak spotřebitelé definují a interpretují kvalitu biopotravin. Hlavním úkolem bylo zjistit jaká je motivace spotřebitelů biopotravin a jaké jsou důvody pro nákup. Rozhovory vznikaly během druhé poloviny roku 2014. Bylo osloveno šest účastníků šetření. Jednalo se o pravidelné konzumenty biopotravin a rozhovor byl proveden kvalitativní analýzou.

Ze závěru uvedených v kapitole 10 vyplývá, že českým konzumentům chybí hlubší znalosti v oblasti biopotravin. Nicméně většina spotřebitelů považuje biopotraviny za zdravější, chutnější a kvalitnější. Kvalita pro ně v tomto případě znamená, méně chemických látek obsažených v biopotravinách, zdravější životní styl a šetrnější přístup k přírodě.

Důvodem pro nákup biopotravin je u většiny spotřebitelů přesvědčení, že tyto potraviny jsou prospěšné pro jejich zdraví. Ačkoliv není vědecky dokázáno, že jsou biopotraviny zdravější než konvenční potraviny, velká část konzumentů je o tom

přesvědčena. Od nákupu biopotravin neodradí dotazované ani vyšší cena, nicméně u některých druhů potravin se jedná o rozhodovací kritérium pro nákup.

Odpovědi jednotlivých účastníků šetření se odvíjejí též od jejich věku, s čímž souvisí také jejich příjmy. Pochopitelně se také liší odpovědi lidí žijících ve městě a na vesnicích. Například lidé žijící na vesnicích mají k přírodě a životnímu prostředí hlubší vztah než lidé žijící ve městech.

12 Závěr

V bakalářské práci Ekologické zemědělství a motivace spotřebitelů byly zmapovány a vyhodnoceny nejčastěji zdůrazňované přínosy biopotravin pro spotřebitele. Práce se zaměřuje na důvody nákupu biopotravin v České republice a hlavní motivaci pro jejich nákup.

Motivem pro nákup biopotravin nemusí být pouze výhody a přínosy ekologického zemědělství, ale například také módní trend a zdravotní důvody. V praktické části je často apelováno na zvýšení podpory ekologického zemědělství ze strany státu, čímž by se biopotraviny staly dostupnější pro širší spektrum obyvatel. Chybí ale zamyšlení nad způsobem podpory a financování ekologických zemědělců. Ačkoliv argumenty v uvedených rozhovorech dokládají nízkou úroveň znalostí a informovanosti spotřebitelů o způsobech pěstování a chovu zvířat v ekologickém zemědělství, většina spotřebitelů je přesvědčena, že biopotraviny jsou pro ně přínosem.

Z empirické části vyplývá, že prvotním důvodem k nákupu biopotravin jsou zdravotní důvody, šetrnější zacházení s přírodou a až na posledním místě řeší spotřebitelé životní prostředí. Dále je patrné na základě proběhnutých rozhovorů, že lidé s vyšším příjmem mohou více myslet na sebe a své zdraví nákupem biopotravin. Nejedná se tedy o módní trend ale především o výši příjem populace. V mé práci bylo jednou z podmínek oslovení pravidelných konzumentů biopotravin. Všichni mají stálé zaměstnání a relativně dobrou životní úroveň. Věřím, že i lidé s nižšími příjmy hodnotí biopotraviny jako lepší a kvalitnější, ale od nákupu je odrazuje zejména cena. Většina konzumentů biopotravin se zajímá především, odkud biopotravina pochází. Je důležité, že počet registrovaných výrobců biopotravin stoupá a trh nabízí větší a kvalitnější výběr. Proto jsou oblíbené farmářské trhy a menší obchodníci, zejména kvůli příznivějším cenám a sortimentu zboží. Zákazníci mají pocit, že nákupem podporují tyto podnikatele a české zemědělství.

13 Seznam použitých zdrojů

Beck, Ulrich. 1986. *Riziková společnost*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1986. ISBN 80-86429-32-6.

Biopotraviny, jídlo pro snoby?! Hamplová, Ludmila. 2008. Praha : Hospodářské noviny, 25. 5 2008, Hospodářské noviny. ISSN 1213-7663.

Ekologické zemědělství - zdroj bezpečných krmiv a potravin. Petr Homolka, Vladimír Ostrý, Jiří Urban. 2005. Praha : Výzkumný ústav živočišné výroby, 2005, Vědecký výbor výživy zvířat.

FiBL, Forschungsinstitut für biologischen Landbau. 2014. Forschungsinstitut für biologischen Landbau FiBL. www.fibl.org. [Online] 18. 4 2014. [Citace: 6. 12 2014.] <http://www.fibl.org/de/themen/themen-statistiken.html>.

Hrabalová, Andrea. 2013. *Ročenka 2013: Ekologické zemědělství v České republice*. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2013. ISBN: 978-80-7434-177-9.

Hrabalová, Ing. Andrea. 2014. Statistická šetření ekologického zemědělství. www.eagri.cz. [Online] 2014. [Citace: 10. 11 2014.] http://eagri.cz/public/web/file/227591/Zprava_o_trhu_s_biopotravinami_za_rok_2011_final.pdf.

Jiránek, Otakar. 2013. *BIO teori a praxe*. Nenačovice : www.countrylife.cz, 2013.

Kopecká, Olga. 2014. Věří češi reklamě? *ppm factum*. [Online] 2014. [Citace: 29. říjen 2014.] http://www.factum.cz/481_veri-cesi-reklame.

Librová, Hana. 2003. *Vlažní a váhaví: Kapitoly o ekologickém luxusu*. Brno : Doplněk , 2003. stránky 173-174. ISBN:80-7239-149-6.

Rosemow, Stefan. 1993. *Ročenka organického zemědělství*. Praha : Nadace pro organické zemědělství, 1993. ISBN:246-03-0023862-2.

Urban J., Šarapatka B. a kol. 2007. *Ekologické zemědělství*. Praha : MŽP a svaz PROBIO, 2007. str. 502. ISBN 978-80-903583-0-0.

Vaclavík, Tomáš. 2010. Informační portál pro ty, kteří žijí BIO. *www.bio-info.cz*. [Online] květen 2010. <http://www.bio-info.cz/zpravy/jak-pouzivat-nove-evropske-logo-pro-biopotraviny>.

www.bio-info.cz. 2011. Informační portál pro ty, kteří žijí BIO. *www.bio-info.cz*. [Online] leden 2011. <http://www.bio-info.cz/zpravy/nejvetsi-svetovy-vyrobce-testovin-prechazi-na-bezklecova>.

www.bioplanet.cz. 2014. Bio planet. <http://www.bioplanet.cz/blog/konvencni-zemedelstvi/>. [Online] 4. 4 2014. <http://www.bioplanet.cz/blog/konvencni-zemedelstvi/>.

www.biospotrebitel.sk. 2004. bio spotřebitel'. <http://www.biospotrebitel.sk>. [Online] 18. 9 2004. <http://www.biospotrebitel.sk/clanok/173-robte-s-nami-vystavu-9.htm>.

www.filosofie-uspechu.cz. Filozofie úspěchu. *www.filosofie-uspechu.cz*. [Online] [Citace: 1. října 2014.] <http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/>.

www.kez.cz. 2014. Kontrola ekologického zemědělství. *www.kez.cz*. [Online] 2014. [Citace: 20. 9 2014.] <http://www.kez.cz/>.

www.szif.cz. 2014. Státní zemědělský intervenční fond. *Program rozvoje venkova*. [Online] Ministerstvo zemědělství, 2014. http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fprv2014%2F1406290520363.pdf.

www.uake.cz. 2007. Krajinná ekologie:učebnice. *Ekologizace zemědělství a lesnictví*. [Online] 2007. <http://www.uake.cz/frvs1269/kapitola7.html>.

Živelová Iva, Jánský Jaroslav. 2006. Česká akademie zemědělských věd. *The possibilities of organic food market's development in the Czech Republic*. [Online] 2006. [Citace: 5. 10 2014.] <http://www.cazv.cz/default.asp?ch=0&typ=1&val=49885&ids=0>.

14 Seznam obrázků, grafů a tabulek

OBRÁZEK 1 CHOV ZVÍŘAT V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ	15
OBRÁZEK 2 CHOV ZVÍŘAT V KONVENČNÍM ZEMĚDĚLSTVÍ	15
OBRÁZEK 3 NÁRODNÍ LOGO ČESKÉ REPUBLIKY PRO EKOLOGICKOU PRODUKCI	18
OBRÁZEK 4 LOGO EU PRO EKOLOGICKOU PRODUKCI PLATNÉ OD 1.ČERVENCE 2010	18
OBRÁZEK 5 MASLOWOVA PYRAMIDA POTŘEB.....	22
OBRÁZEK 6 PĚSTOVÁNÍ PLODIN V KONVENČNÍM ZEMĚDĚLSTVÍ	27
OBRÁZEK 7 PĚSTOVÁNÍ PLODIN V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ	29
GRAF 1 POČET EKOLOGICKÝCH FAREM	19
GRAF 2 CELKOVÁ VÝMĚRA PŮDY V EZ	20
GRAF 3 SPOTŘEBA BIOPOTRAVIN V ČR.....	24
GRAF 4 ZEMĚ S NEJVĚTŠÍM RŮSTEM TRHU S BIOPOTRAVINAMI V EVROPĚ	25
GRAF 5 CENY ŽITNÉHO CHLEBA	33
GRAF 6 CENY RAJČAT VOLNÝCH.....	33
GRAF 7 CENY ČERVENÉ PAPRIKY	34
GRAF 8 CENY POMERANČŮ	35
GRAF 9 CENY ČERSTVÉHO MLÉKA.....	35
GRAF 10 CENY PŠENIČNÉ MOUKY	36
GRAF 11 CENY DĚTSKÉ VÝŽIVY	36
TABULKA 1 DOTACE NA EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR V ROCE 2013 PRO POSTUPY ŠETRNÉ K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ	26
TABULKA 2 ROZDÍLY V EKOLOGICKÉM A KONVENČNÍM ZEMĚDĚLSTVÍ.....	29
TABULKA 3 POROVNÁNÍ CEN MEZI KONVENČNÍ POTRAVINOU A BIOPOTRAVINOU	32

15 Příloha

Podklady pro rozhovor se spotřebitelem

1. Jak jste se dostal/a k biopotravinám?
2. Jaké jsou podle Vás hlavní rozdíly mezi biopotravinami a konvenčními potravinami?
3. Znamenal/a pro Vás konzumace biopotravin změnu životního stylu? (vegetarián, raw, abstinent)
4. Pozorujete nějaké změny na sobě?
5. Máte i negativní zkušenost s biopotravinou?
6. Důvěřujete systému kontroly a označení?
7. Všimáte si rozdílů ceny mezi biopotravinou a konvenční potravinou?
8. Myslíte si, že pěstování biopotravin pomáhá českým zemědělcům? Vidíte nějaké další přínosy?
9. Kde pravidelně nakupujete biopotraviny? Myslíte si, že jsou v ČR dobře dostupné?
10. Myslíte si, že biopotravina „zachrání planetu“ nebo je to v dnešní době „módní výstřelek“?